

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Генчо Василев Вълчев

относно дисертационен труд на тема
**„ПЕДАГОГИЧЕСКИ МОДЕЛ ЗА ПРИОБЩАВАЩО ОБРАЗОВАНИЕ НА ДЕЦА
СЪС СОП В НАЧАЛЕН ЕТАП НА ОБУЧЕНИЕ (7-11 ГОДИНИ)”**
за присъждане на образователна и научна степен „Доктор” в ПН 1.2 Педагогика,
докторска програма „Предучилищна и начална училищна педагогика”

Докторант: Ваня Кузманова Аврамова
Научни ръководители – проф. д-р Мария Алексиева, доц. д-р Ицка Дерижан

Административни маркери

Със заповед УМО 108/16.03.2021г. на Ректора на Бургаски свободен университет съм определен за член на научно жури по процедура за присъждане на образователната и научна степен „доктор” и изготвяне на становище за дисертационен труд на тема „Педагогически модел за приобщаващо образование на деца със СОП в начален етап на обучение (7-11 години)“ на **Ваня Кузманова Аврамова**, докторант на самостоятелна подготовка по професионално направление 1.2. Педагогика, с научни ръководители – проф. д-р Мария Алексиева и доц. д-р Ицка Дерижан.

Освен дисертационния труд са приложени 3 публикации по темата на дисертационното изследване, Автореферат, справка за изпълнение на наукометричните показатели, автобиография, административни документи по процедурата.

Представеният за оценяване и изработване на становище комплект материали е във формат и със съдържание, съответстващи на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав на Бургаски свободен университет”.

Становището ми се базира на информация от предоставените ми (на електронни носители) административни документи, доказателствени материали и публикации на кандидата.

Актуалност и дисертабилност на проблематиката

Осигуряването на оптимални условия за социална и образователна интеграция на децата със специални образователни потребности е базисен не само за самите деца, но и за цялостния комплекс от професионални и личностни взаимоотношения в сферата на подкрепата за личностното развитие (обща и допълнителна). Поливалентността на потребностите на децата със специални образователни потребности, детерминирани от спецификата и обема на личните им ресурси, поставя изискване за комплексност на подходите и координация на стратегиите за приобщаване и обучение на тази група

деца, не само като част от образователната система, но и като част от ресурса на обществото въобще. В този смисъл ролята на адаптираните и оптимизирани образователни модели, като част от педагогическия инструментариум от развиващи, адаптиращи и интеграционни стратегии е значима. В този контекст актуалността на темата и нейната дисертабилност са извън съмнение.

Познаване на проблематиката

Съдържанието на Първа глава на дисертационния труд „Теоретични основи на приобщаващото образование“ е демонстрация на добра информираност и познаване на базисната и актуалната научната проблематика в двете направления, върху които е изградена концепцията на изследването:

- 1) Приобщаващото образование като европейска и национална образователна стратегия;
- 2) Особености в развитието и образованието на деца в начален етап на обучение с акцент върху психофизическото развитие на 7-11годишните и социалната адаптация на децата в началното училище;
- 3) Субектно-обектната област на приобщаващия процес, с акцент върху типологията на децата със специални образователни потребности;
- 4) Педагогически взаимодействия в приобщаващата среда (ролята на родителите и учителите в приобщаващия процес).

Доброто познаване на образователните подходи и принципи на обучение в приобщаващия процес на децата със специални образователни потребности, детерминирани от спецификата на техния образователен ресурс е обвързано с достатъчни компетенции в областта на типологията на децата със специални образователни потребности и спецификата на педагогическите взаимодействия в приобщаваща среда, отчитайки обучителните затруднения на децата със СОП.

Подходът към селектиране, систематизиране и анализ на научната информация показва познаване на конкретната проблематика, както и формираните умения за работа с източници на научна информация.

Параметри на дисертационната разработка

Дисертационния труд е оформен в класическа структура и включва увод, четири основни обособени части, изводи, заключение, списък на ползваните информационни източници (114 заглавия на английски, български и руски език - 92 на кирилица, 11 на латиница, 11 нормативни документа). Трудът е допълнен с 4 приложения, които включват изследователски инструментариум (2 анкетни карти, 1 въпросник, 1

инструмент за оценка на средата). Дисертацията е с общ обем 204 страници, като основния текст е 195 стандартни страници. В три таблици са представени статистически данни, а информацията в дисертационния труд е онагледена с 8 фигури и 53 диаграми, което е допълнителен плюс към достоинства на разработката. В структурно отношение дисертацията е логично построена и добре балансирана.

Методика и организация на изследването

Изследователската програма е представена във Втора глава на дисертационната разработка. Трудът има ясно формулирана цел, дезагрегирана в 5 конкретни задачи. Целта и задачите на изследването напълно кореспондират с декларираните четири изследователски хипотези и определят акцентите на изследователската програма. Коректно дефинирана е предметно-обектната област на изследването.

Групата на изследваните лица (338) е коректно селектирана, съобразно целта и задачите на изследването (174 учители в началните училищни класове, работещи с деца със СОП (I – IV клас), 102 специалисти – психолози, социални работници, специални педагози, арт терапевти и др., работещи с деца със СОП в центровете за предоставяне на социални услуги в общността, 62 родители на деца със СОП). Единственото ми смущение е по посока на статистическия извод: Доколко, на база на закономерностите, установени при този обем на извадката, могат да се правят глобални заключения.

Изследователската програма е детайлно разработена и в конструктивен план представлява структура от три етапа:

1) Подготвителен етап, който включва: Проучване и анализ на литературни източници по темата; Подготвяне на инструментариума и технологията на изследване - въпросници, анкети, инструмент за оценка на приобщаващата среда; Определяне на целевите групи.

2) Изследователски етап: Провеждане на емпиричното проучване; Събиране на данни.

3) Заключителен етап: Обработка, анализ, обобщаване на получените резултати; Извеждане на изводи и препоръки към практиката; Изготвяне на обобщен модел на приобщаващи политики в образователната среда.

Инструментариума е разработен прецизно и включва четири инструмента: Анкета за учители в начален образователен етап, Въпросник за родители и учители на ученици със СОП (въпросникът за родители е авторски), Анкета за специалисти в системата на социалните услуги, Инструмент за оценка на приобщаващата среда. Изследователските процедури са коректно и детайлно описани. Методите за

емпиричното изследване са правилно селектирани и пряко кореспондират с концептуалната рамка на изследването.

За целите на първичната обработка на данните е ползван основен набор от статистически методи (предимно извеждане на относителни дялове и съпоставяне на данни). Методите са използвани правилно и по целесъобразност, но получените първични данни дават възможност за прилагане по-точни и комплексни методи за целите на статистическия анализ и статистическия извод, което би обогатило аналитичната част.

Анализът на резултатите от изследването е представен в Трета глава на дисертационния труд. Приложен е метода на статистическия анализ, което е предпоставка за коректни изводи. Извършен е количествен и качествен анализ на резултатите. Диференциацията на акцентните направления на анализа е съобразно целта и заложените хипотези. Статистическите данни дават възможност за вариативен анализ. Интерпретацията на данните е извършена компетентно, направените обобщения и изводи са база за бъдеща работа.

В Четвърта глава е представен Педагогически модел за приобщаващо образование на деца със специални образователни потребности в началния етап на обучение (7 – 11 г.). Моделът е с теоретико-емпиричен характер. Структурата му включва пет компонента, представени в отделни параграфи. Моделът изисква координирано участие на всички страни от училищната общност в четири основни области: *Училищно управление, Педагогически практики, Детска закрила и Партньорство с родителите* и е „...приложим във всяко училище, което е отворено за принципите и философията на приобщаващото образование и е мотивирано да работи за прилагането им“, както декларира докторантът. Съгласен съм с докторанта, че моделът е комплексен и практически приложим, но съм скептичен, че е приложим във всяко училище (поне на този етап на зрялост на обществените взаимоотношения).

Приноси на дисертационния труд

Приносите на дисертационния труд на Ваня Аврамова са с комплексен характер: 1) приноси към научната теория по проблема за приобщаващо образование на деца със специални образователни потребности в началния етап на обучение (7 – 11 г.) и свързаните с този процес стратегии и образователни технологии; 2) приноси с практико-приложен характер - прилагане на конкретен образователен модел в педагогическия процес за приобщаващо образование на деца със специални образователни потребности в началния етап на обучение.

Приемам валидността на приносите, които докторантът формулира. Искам да отбележа, че при представяне на приносите на дисертационния труд докторантът е бил обективен и не е преувеличил достойнствата на дисертацията.

Публикации по темата на дисертационния труд

Представени са 3 публикации по темата на дисертационния труд (и трите статии са самостоятелни разработки на автора). Съдържанието на публикациите е в съответствие с проблемните области, обхванати в разработката. По този показател нормативните изисквания са изпълнени.

Оценка на Автореферата

Авторефератът е във формат и със съдържание, които отговарят на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав на БСУ. Съдържанието му точно отразява представения дисертационен труд.

Заключение

Оценката ми на представения дисертационен труд се базира на следните маркери:

1. Съответствие с регламентите на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за развитие на академичния състав на БСУ – *Представения труд и публикации напълно съответстват на нормативните изисквания.*

2. Приноси. - *Научните резултати, постигнати в дисертационния труд са значими за педагогическата теория и практика.*

3. Дизайн. – *Структурирането на съдържанието и оформлението са извършени прецизно и компетентно.*

Докторантът Ваня Аврамова притежава необходимия ресурс от теоретични знания и професионални умения по научна специалност Педагогика и демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване. Това ми дава основание да предложа на уважаемото научно жури да даде положителен вот за присъждане на образователната и научна степен „доктор” на **Ваня Кузманова Аврамова** в област на висше образование 1.Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика.

07.12.2023г.
гр. Стара Загора

Автор на становището:
Доц.д-р Генчо Вълчев